

Korte bijdragen

Verstrikkingen van vogels in plastics en vistuig aan de Nederlandse kust, 1990-93

Entangled birds found dead along the Dutch coast, 1990-93

Enkele jaren geleden, na een analyse van gegevens van gestrande zeevogels op de Nederlandse kust in de jaren 1979-89, werden verstrikkingen van zeevogels in allerlei plastics en vistuig gesignaleerd als een probleem van kennelijk toenemende omvang (Camphuysen 1990a). Inmiddels is een viertal jaren verstreken en kunnen de in deze periode verzamelde gegevens worden gebruikt om verder inzicht te verwerven in deze materie. Bij de analyse zijn zeer oude kadavers en losse vleugels niet meegeteld, omdat een eventuele verstrikking hierbij niet met zekerheid kan worden vastgesteld. Van de resterende 19 539 dode vogels waren er 46 verward in touwen, plastics of vistuig (0.2%; tabel 1). Van de in totaal 10 getroffen soorten waren er vier, de Aalscholver *Phalacrocorax carbo* (in touw verward), Middelste Zaagbek *Mergus serrator* (nylon visdraad om de kop), Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* (verward in 2 meter touw) en Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* (vishaak met nylon lijn in de bek), slechts éénmaal vertegenwoordigd. Tien Jan van Genten *Sula bassana* bleken verward in touwen of visnetten, een elfde exemplaar was omgekomen in nylon visdraad. Vier Eidereenden *Somateria mollissima* waren het slachtoffer geworden van uiteenlopende zaken: één in een visnet, één in de plastic 6-stuks verpakkingringen voor blikjes frisdrank of bier, en twee door vishaken en nylondraad. Drie Scholeksters *Haematopus ostralegus* bleken in nylon visdraad te zijn verward, dezelfde doodsoorzaak als bij 16 Zilvermeeuwen *Larus argentatus*. Een 17e Zilvermeeuw was gestikt in de plastic verpakkingringen van blikjes frisdrank of bier. Twee Drieteenmeeuwen *Rissa tridactyla* waren omgekomen door nylon vissnoer, een drietal andere door diverse dunne touwsoorten. Een Zeekoet *Uria aalge* was eveneens door nylon vissnoer omgekomen terwijl een tweede exemplaar verward geraakt was in een dun touwtje met een ballon eraan.

Tabel 1. Vondsten van dode vogels aan de Nederlandse kust in de jaren 1990-93 (zeer oude kadavers en losse vleugels niet meegeteld) en het aantal in vistuig of plastics verstrikte exemplaren.

Table 1. Birds found dead along the Dutch coast, 1990-93 (excluding old corpses and wings) and the number of birds entangled in fishing gear or plastics.

Group	total number	number entangled	%	Groep
Divers	102		0	duikers
Grebes	287		0	futen
Fulmar	293		0	N Stormvogel
Gannet	205	11	5.4	Jan van Gent
Cormorant/Shag	76	1	1.3	aalscholvers
Eider	3357	4	0.1	Eidereend
Scoters	998		0	zeeëenden
Other seaduck	78	1	1.3	zaagbekken, Topper
Other wildfowl	1252		0	overig waterwild
Waders	2738	3	0.1	steltlopers
Skuas	12		0	jagers
Larus-gulls	1882	19	1.0	Larus-meeuwen
Kittiwake	697	5	0.7	Drieteenmeeuw
Terns	9		0	sterns
Auks	7212	2	0.0	alkachtigen
Other seabirds	4		0	andere zeevogels
Coot/Moorhen/rails	76		0	Meerkoet, Waterhoen
Landbirds	261		0	landvogels
Totals	19539	46	0.2	Totaal

Samenvattend kan worden opgemerkt dat 27 vogels in nylon visdraad verstrikt geraakt waren (58.7%, n= 46), 11 in visnetten en andere resten van zwaar vistuig (23.9%), zes in verschillende soorten touwen en draadjes (13.0%) en twee (4.3%) in plastic *six-pack* verpakkingen voor frisdrank of bier. Deze percentages, zowel als het aandeel verstrikte vogels op het totaal (0.2%) komen opmerkelijk goed overeen met de bevindingen in de periode 1979-89 (Camphuysen 1990a). Ook toen waren nylon visdraad (60.0%, n= 200) en resten van visnetten (19.0%) de belangrijkste boosdoeners. Ook in die jaren werden vooral bij de Jan van Gent frequent verstrikte exemplaren aangetroffen (1979-89 5.4%, n= 624; 1990-93 5.4%, n= 205).

Naast de vogels waarvan duidelijk was dat rondrijvende stukken visnet de doodsoorzaak geweest waren, werden herhaaldelijk exemplaren gevonden waarbij verdrinking in fuiken de waarschijnlijke doodsoorzaak was (vooral bij duikers, futen, Eidereend, zaagbekken). Deze vogels vielen op doordat ze

een goede conditie (vet) combineerden met een schoon verenkleed en zulke kadavers werden vooral gerapporteerd in het Waddengebied en rond de Maasvlakte. Een betrouwbaar idee van de omvang van dergelijke sterfte is met behulp van strandtellingen echter niet te krijgen.

De vervuiling van zee en strand door plastics en resten vistuig is een mondiaal probleem (Van Franeker 1983, Merrell 1984, Hartwig *et al.* 1985, Anon. 1989, Vauk *et al.* 1989, Shomura & Godfrey 1990). Van soorten als Jan van Gent, Aalscholver en Kuifaalscholver *Phalacrocorax aristotelis*, maar ook een soort als de Drieteenmeeuw is bekend dat plastics en touwen een steeds belangrijker bouw materiaal voor het nest vormen en daarbij raken regelmatig vogels verstrikt (Camphuysen 1990b, Montevecchi 1991, Schneider 1991, Clemens & Hartwig 1993). In onze regio is alleen voor de Jan van Gent het drijf vuil in zee een bedreiging van betekenis. Het hoge percentage verstrikkingslachtoffers van de Jan van Gent in ons land (5.4%; dit artikel) en in de Duitse Bocht (13% 1976-85, Schrey & Vauk 1987) geeft aan dat drijf vuil voor deze soort, althans in onze regio, een factor van formaat is.

Voor het totaal van de zeevogels moet overigens geconstateerd worden dat, hoe vervelend en onnodig elk slachtoffer van drijf vuil en weggegooid visdraad ook is, er nog geen redenen zijn om overdreven bezorgd te zijn. De eerder geconstateerde toename in het aantal slachtoffers op onze kust heeft zich niet doorgezet en het totaal aantal gevallen is uitermate klein. Aan de andere kant heeft de internationale wetgeving ter vermindering van de hoeveelheden zwerf vuil in zee nog niet tot een zichtbare verbetering geleid.

De hier gepresenteerde gegevens zijn verzameld als onderdeel van het onderzoek naar strandingen van (zee-) vogels op de Nederlandse kust door de werkgroep NSO van de Nederlandse Zeevogelgroep. Talloze vrijwilligers hebben in de loop der jaren gegevens verzameld en zonder hen was deze publicatie niet mogelijk geweest. Mardik Leopold en Jan Andries van Franeker gaven commentaar op een eerdere versie.

Summary In 1990-93, 19 539 complete corpses of stranded birds were found on the Dutch coast (ignoring 'wings' and very old corpses). Of these, 46 were entangled in nylon fish line (58.7%), nets (23.9%), ropes (13.0%) or plastic six-pack rings for beer cans (4.3%). The overall percentage of 0.2% entangled birds was very similar to an earlier report over 1979-89 (0.2%, n = 100 264; Camphuysen 1990a). Gannets were most frequently killed due to entanglements in fishing gear (5.4%, n = 205; very similar to earlier findings: 1979-89 5.4%, n = 624). It is concluded that the entanglements in debris are a significant threat for Gannets in the southern North Sea, but relatively unimportant for most other birds.

Anonymous 1989. Marine Debris in New Zealand's Coastal Waters. Proc. New Zealand's first nat. workshop on marine debris in coastal waters, Dep. Conserv.,

- Wellington.
- Camphuysen C.J. 1990a. Verstrikking van zeevogels in plastics: een probleem van toenemende omvang? *Sula* 4: 12-18.
- Camphuysen C.J. 1990b. Jan van Genten *Sula bassana* en plastics: waarnemingen op zee en op de kolonie. *Sula* 4: 66-70.
- Clemens T. & Hartwig W. 1993. Müll als Nistmaterial von Dreizehnmöwen (*Rissa tridactyla*) - Untersuchung einer Brutkolonie an der Jammerbucht, Dänemark. *Seevögel* 14: 6-7.
- Franecker J.A. van 1983. Plastics - Een bedreiging voor zeevogels. *Nieuwsbrief NSO* 4: 41-61.
- Hartwig W., Reineking B., Schrey E. & Vauk-Hentzelt E. 1985. Auswirkungen der Nordsee-Vermüllung auf Seevögel, Robben und Fische. *Seevögel* 6 (Sonderband: Festschrift Vauk): 57-62.
- Merrell T.R. Jr 1984. A decade of change in nets and plastic litter from fisheries off Alaska. *Mar. Poll. Bull.* 15: 378-384.
- Montevocchi W.A. 1991. Incidence and types of plastic in gannets' nests in the northwest Atlantic. *Can. J. Zool.* 69: 295-297.
- Schneider U. 1991. Baßtöpel - Opfer der Meeresverschmutzung. *Seevögel* 12(4): 42.
- Schrey E. & Vauk G.J.M. 1987. Records of entangled Gannets (*Sula bassana*) at Helgoland, German Bight. *Mar. Poll. Bull.* 18(6B): 350-352.
- Shomura R.S. & Godfrey M.L. 1990. Proceedings of the second international conference on marine debris. 2-7 April 1989, Honolulu, Hawaii, volume 1 & 2. NOAA-TM-NMFS-SWFC-154. Honolulu, Hawaii.
- Vauk G., Hartwig E., Schrey E., Vauk-Hentzelt E. & Korsch M. 1989. Seevogelverluste durch Öl und Müll an der deutschen Nordseeküste von August 1983 bis April 1988. *Umweltforsch. Bundesmin. Des Innern, Wasser Forsch. ber.* 102 04 370, Norddeutsche Natursch. akademie, Schneverdingen.

C.J. Camphuysen, NZG/NSO, c/o Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel